

نیازهای فرهنگی بسیجیان^۱

احمد باصری^۲

فصلنامه مطالعات بسیج، سال دهم، شماره ۳۶، پائیز ۱۳۸۶

چکیده

تقابل فرهنگی در جوامع جایگاه و اهمیت فرهنگ، در روابط رسمی و غیر رسمی مردم و دولتهاست. لذا شناخت وضعیت فرهنگی جامعه به منظور برنامه‌ریزی مؤثر، علی‌رغم پیچیدگی‌های فراوان آن، اهمیت ویژه‌ای دارد. بر این اساس به منظور شناخت مهم‌ترین نیازها و اولویتهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج، طی یک تحقیق میدانی نیازهای فرهنگی بسیجیان در چهار حیطه ارتباط با خداوند، دیگران، خود و محیط و جهان هستی مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بالاترین اولویت نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان، نیاز فرهنگی به ارتباط با خود و ارتباط با دیگران است. سنجش نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با خداوند در ابعاد سه‌گانه شناختی، عاطفی و رفتاری نشان داد که نیازهای فرهنگی آنان در زمینه ارتباط با خدا در بعد شناختی بیشتر از ابعاد عاطفی و رفتاری می‌باشد و در حیطه ارتباط با طبیعت و محیط در ابعاد سه‌گانه شناختی، عاطفی و رفتاری نیز به طور کلی نیازهای شناختی افراد در برقراری ارتباط با طبیعت و محیط بیشتر از نیازهای رفتاری و عاطفی آنان است.

واژگان کلیدی

نیازهای فرهنگی، نیازسنجی، بسیج، اولویتهای فرهنگی

۱- مقاله حاضر برگرفته از طرح تحقیقاتی است که در مرکز مطالعات پژوهشکده ارتش بیست‌میلیونی به اجرا در آمده‌است.

۲- دانشجوی دکتری رشته سنجش افکار دانشگاه امام حسین ♦

مقدمه

«فرهنگ» از ویژگی‌های حیات انسانی است که در طول تاریخ همواره نقش اساسی و تعیین کننده در تأمین سعادت و شکوفایی جوامع انسانی داشته است. لذا اندیشمندان و صاحب نظران بسیاری به تبیین نقش و اهمیت فرهنگ در افول یا صعود جوامع انسانی پرداخته‌اند. حضرت امام خمینی^(ره) در این زمینه می‌فرماید: «بی شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد فرهنگ آن جامعه است.» بررسی نقش و اهمیت فرهنگ در جوامع انسانی نشان می‌دهد که انسان همواره دارای نیازهای فرهنگی بوده است؛ زیرا تأمین نیازهای زیستی و اولیه برای او کفایت نمی‌کند.

در یک رویکرد کاربردی، تعاریف متعدد ارائه شده درباره «نیاز» را می‌توان به چهار گروه و قالب کلی تقسیم کرد: نیاز به عنوان فاصله بین وضع موجود و مطلوب، نیاز به عنوان خواست یا ترجیح در زمینه مورد نظر، نیاز به عنوان عیب، نقص یا کاستی و برداشت ترکیبی. بنابراین آنچه بین وضع موجود و مطلوب قرار دارد، آنچه ترجیحات و علایق و انتظارات افراد را شکل می‌دهد و سرانجام آنچه بر عملکردهای مطلوب اثر منفی دارد، همگی نشانگر نیاز می‌باشند. درباره مفهوم نیازسنجی نیز صاحب نظران و اندیشمندان متعددی با توجه به رویکرد دیدگاه جامعه، سطح و حوزه علمی که به آن تعلق دارند اظهار نظر کرده‌اند که البته این امر ارتباط نزدیکی با تعریف آنها از نیاز دارد. کافمن و هرمن (۱۳۷۰) از یک سو درباره مفهوم نیازسنجی معتقدند که: «غالباً خواسته‌ها، آرزوها و تقاضاهای مان را با واژه نیاز بیان می‌کنیم. در واقع بسیاری از آنچه تحت عنوان سنجش نیاز یا تحلیل نیاز مطرح می‌شود، بررسی خواسته‌ها، آرزوها، تمایلات، تقاضاها و رویاها برای دستیابی به یک راه حل است» و از سوی دیگر، نیازسنجی را فرایند جمع‌آوری و تحلیل اطلاعاتی دانسته‌اند که براساس آنها نیازهای افراد، گروهها، سازمانها و جوامع بشری مورد شناسایی قرار می‌گیرند. برادشاو (به نقل از اسدی، ۱۳۸۰) نیازسنجی را فرایند تعیین اهداف، مشخص کردن وضع موجود، اندازه‌گیری نیازها و تعیین اولویت برای عمل دانسته و تأکید بسیاری بر مسئله مهم اولویت‌بندی نیازها می‌کند. وی معتقد است که اولویت‌بندی نیازها هنگامی

اهمیت مضاعف می‌یابد که سازمان یا جامعه مورد نظر با مجموعه‌ای وسیع و متنوع از نیازها و اهداف مواجه بوده و در مقابل، توانایی و امکانات محدودی برای پاسخگویی به آنها داشته باشد. رویکردی که نیاز را به عنوان خواست (مورد دوم) یا ترجیح مطرح می‌سازد و به تبع آن نیازسنجی را سنجش نظرات و عقاید افراد و گروه‌ها می‌داند عمومیت بیشتری دارد و عملاً بسیاری از تکنیکهای نیازسنجی نیز بر اساس این تعریف است.

از سوی دیگر با توجه به تعریف بسیج، برای آنکه اعضای جامعه آمادگی لازم را برای بسیجی شدن داشته باشند (صرف نظر از سایر نیازهای آنان) باید نیازهای فرهنگی یا کمبودهای آنان و روشهای ارضای نیازها، شیوه‌های زندگی، عقاید، ارزشها و باورهای آنها را شناخت و زمینه برآورده شدن آن را فراهم کرد. برای دستیابی به این هدف، باید بدانیم اعضا و مدیران بسیجی چه نیازهای فرهنگی دارند تا برای انجام مأموریت‌های بسیج آمادگی بیشتری داشته باشند و فعالیت و مشارکت خود را در بسیج ادامه دهند.

از این رو، در این مطالعه در پی شناسایی نیازمندی‌ها و اولویتهای مبتنی بر فرهنگ انسان‌ساز و متعالی اسلام در اعضا و فرماندهان بسیج به منظور سازماندهی فعالیتهای فرهنگی در راستای نیازهای آنان می‌باشیم.

مدل تحلیلی تحقیق

در زمینه نیازسنجی، دهها الگو و روش از سوی متخصصان، صاحب‌نظران و مؤسسات گوناگون پیشنهاد شده است که می‌تواند در حوزه‌های مختلف و به خصوص برنامه‌ریزی‌های آموزشی مورد توجه قرار گیرند. در این پژوهش ضمن در نظر گرفتن تعریفهایی که نیازهای روانی، اجتماعی و نیاز به خود شکوفایی و کمال جویی را در بر می‌گیرد، تعاریفی از مفهوم نیاز که بتوانند از نظر کاربردی شاخصهای لازم را برای انجام پژوهشهای مربوط به نیازسنجی فرهنگی، تأمین کنند، مدنظر بوده است. بر این اساس، برداشتی ترکیبی از سه تعریف کاربردی مورد توجه قرار گرفته است. در این دیدگاه ترکیبی، آنچه بین وضع موجود و وضع مطلوب قرار دارد، آنچه ترجیحات،

علايق و انتظارات را شكل مي دهد و سر انجام عيوب يا كاستي هايي كه بر عملكردها تأثير گذارند، مورد توجه هستند.

در تقسيم بندي نيازهاي فرهنگي از ديدگاه دانشمندان اسلامي مي توان اهداف نيازها را در دو گروه غايي و واسطه اي (كلي) و اهداف واسطه اي را در چهار مقوله رابطه انسان با خدا، خود، ديگران و محيط (جهان هستي) مورد بررسي قرار داد. اين تقسيم بندي مطابق روش شهيد آيت الله سيدمحمدباقر صدر در كتاب الفتاوى الواضحه و استاد مصباح يزدي در مباحث اخلاقي است (معروفى و همكاران، ۱۳۸۳). مرحوم علامه محمد تقى جعفرى نيز در بسيارى از آثار خود به اين تقسيم بندي اشاره فرموده اند. البته در همه طرحهاي ارائه شده - از جمله همين پژوهش - ممكن است تداخل هايي بين ابعاد فوق وجود داشته باشد، اما در مجموع براي بررسي نيازهاي فرهنگي بسيجيان اين طرح از نظر جامعيت و شمول و وضوح و رسايي طرح مناسبى است؛ زيرا با اندكي تسامح جز اين چهار حوزه، حوزه ارتباطي ديگرى قابل تصور نيست.

هدف غايي فرهنگي در هر مكتهبي، كمال مطلوب آدمي است كه بايد تمام فعاليتهاي انسان متأثر از آن باشد. هدف غايي فرهنگي در ديدگاه اسلام داراي ويژگي هايي چون همسازي با فطرت، جامعيت، برانگيزندگي و عدم محدوديت مي باشد با هدف زندگي (آفرينش) و دستيابي به قرب الهى همراستاست. درباره اهداف واسطه اي كه ارتباطات چهارگانه انسان را در بر مي گيرد، يك سري نهايتهاي كلي مدنظر است كه براي تبديل شدن به رفتارهاي جزئي بايد مشخص تر شوند. اين اهداف كه نسبت به هدف نهايي، وسعت و محدوده كمترى دارند و تا حدى مسير حركت انسان را مشخص تر و روشن تر مي كنند، در مجموع چهار نوع ارتباط را مورد توجه قرار مي دهند:

- الف) ارتباط هايي كه در آنها «خداوند» محور توجه است؛
- ب) ارتباط هايي كه در آنها «ديگران» محور توجه هستند؛
- ج) ارتباط هايي كه در آنها «خود فرد» محور توجه است؛
- د) ارتباط هايي كه در آن «محيط» (جهان هستي) محور توجه است.

انسان همواره در معرض نوعی تعامل و ارتباط است. او در حوزه‌ای قرار گرفته است که تأثیر و تأثر و برقراری ارتباط در آن اجتناب‌ناپذیر است. عواملی که می‌توانند در وجود انسان تأثیر بگذارند عبارتند از: خدا، خود، دیگران و محیط. انسان دائماً با یک یا چند عامل از این عوامل در ارتباط است. البته ارتباط با یک یا چند عامل، مانع ارتباط با دیگر عوامل نیست. برای مثال: ارتباط با خود، جهان هستی یا دیگران از جهتی ارتباط با خدا نیز هست.

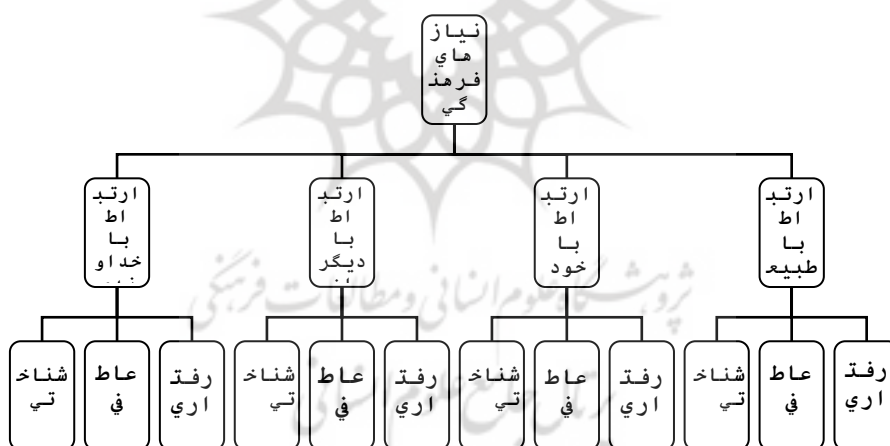
برای ارزیابی نیازهای فرهنگی در قالب ارتباطات چهارگانه، یکی از معیارهای مشخص‌کننده ابعاد مختلف هر یک از انواع ارتباطات، تقسیم‌بندی در ابعاد شناختی^۱ یا دانشی و معرفتی، عاطفی^۲ یا گرایشی و رفتاری^۳ یا کنشی است. این قسمت‌بندی از مدت‌ها قبل مورد توجه بسیاری از اندیشمندان و صاحب‌نظران روانشناسی و علوم تربیتی بوده است و بسیاری از نظریه پردازان، با تأکید بر یکی از ابعاد سه‌گانه فوق به تبیین و تدوین نظرات خود در حیطه روانشناسی و به ویژه روانشناسی اجتماعی در بعد تغییر نگرشها پرداخته‌اند.

یکی از معروف‌ترین طبقه‌بندی‌ها در زمینه هدفهای پرورشی که به وسیله گروهی از متخصصان آموزشی و اندازه‌گیری و ارزشیابی تدوین شده، به نام بنجامین اس. بلوم (۱۹۵۶) - سرپرست گروه - شهرت یافته است. در این طبقه‌بندی، هدفهای آموزشی ابتدا به سه حوزه یا حیطه با نامهای شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی تقسیم شده‌اند که حوزه شناختی، دانش و معلومات و توانایی‌ها و مهارت‌های ذهنی را شامل می‌شود؛ حوزه عاطفی با علاقه، انگیزش و نگرش سروکار دارد و حوزه روانی - حرکتی به فعالیتها و مهارتهایی که هم جنبه روانی و هم جنبه جسمانی دارند، مربوط می‌شود. (بلوم و همکاران، ۱۳۷۲)

اقدام دیگری که برای بررسی نیازهای فرهنگی در چارچوب ارتباطات چهارگانه لازم به نظر می‌رسد تعیین شاخصها و انواع جزئی‌تر ارتباط با در نظر گرفتن نوع

-
1. Cognitive
 2. Affective
 3. Behavior

تقسیم‌بندی در حیطه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری است. تدوین مدل نهایی برای انجام این پژوهش، با توجه به برخی از ویژگی‌های مربوط به جامعه بسیج و اقشار و اقوام مختلفی که در آن عضویت دارند، اهداف تحقیق، انتظارات سازمان و کارفرما و همچنین ماهیت تحقیق در خصوص نیازهای فرهنگی، نیازمند در نظر گرفتن جوانب متعددی بود که در ارائه مدل زیر به آن توجه شده است. موضوعاتی مانند گستردگی مفهوم نیاز در حیطه نیازهای فرهنگی، تعاریف مختلف از فرهنگ، پویایی نیازهای فرهنگی، پرهیز از ارائه مدلی که صرفاً نیازهای مقطعی و سطحی بسیج را مورد توجه قرار دهد و توانایی آن را داشته باشد که در پژوهش‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرد، در مجموع به این نتیجه منتهی شد که با ترکیب تعاریف کاربردی «نیاز» و تلفیق کلی تعاریف هنجاری، روانشناختی و ساختاری در قالب رفتارها و ویژگی‌های تأثیرگذار در زندگی فردی و اجتماعی فرد و قرار دادن نیازهای فرهنگی در قالب ارتباطات چهارگانه انسان، به انجام این پژوهش پرداخته شود.



هدف اصلی از انجام این پژوهش، شناسایی نیازهای فرهنگی اعضا و فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است که برای دستیابی به آن در راستای تأمین شرایط مناسب برای برنامه ریزی فرهنگی بر مبنای نیازها و خواسته های فرهنگی اعضای بسیج، ابعاد زیر مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

۱. ارتباط با خدا؛

۲. ارتباط با دیگران (همنوع)؛

۳. ارتباط با خود؛

۴. ارتباط با محیط.

پرسش کلی برای رسیدن به هدف فوق، این است که «نیازهای فرهنگی اعضا و فرماندهان بسیج کدامند؟»

برای پاسخ به این سؤال، مطابق با الگویی که برای سنجش نیازهای فرهنگی بسیجیان در نظر گرفته شده، لازم است سؤالات دیگری شود طرح شود تا با بررسی و جمع‌بندی پاسخها بتوان پاسخ سؤال اصلی پژوهش را یافت.

نوع و روش تحقیق

با در نظر گرفتن ماهیت موضوع پژوهش و اهدافی که برای این تحقیق در نظر گرفته شده این مطالعه در قالب پژوهشهای کاربردی و با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی (زمینه‌یابی) و تحلیلی صورت گرفت. در روش تحلیلی متناسب با اطلاعات جمع‌آوری شده در مرحله توصیفی-پیمایشی در راستای دستیابی به اهداف طرح با استفاده از نظرات متخصصان و دست‌اندرکاران مسائل فرهنگی و تربیتی در بسیج، اطلاعات جمع‌آوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. جامعه آماری این مطالعه را در مرحله مطالعه میدانی، کلیه بسیجیان و فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج سراسر کشور تشکیل می‌دهند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات نیز پرسشنامه محقق ساخته است که نیازهای فرهنگی بسیجیان را در قالب ارتباطات چهارگانه ذیل مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱. نیازهای آموزشی در برقراری ارتباط با خداوند در سه حیطه نیازهای شناختی یا دانشی، نیازهای بینشی یا گرایشی و نیازهای کنشی یا رفتاری توسط شاخصهایی نظیر معرفت و شناخت خداوند و رفع شبهات مطرح شده، ایمان و تقوا و عبادت و فرمانبرداری و شکرگزاری در این خصوص مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲. نیازهای آموزشی در برقراری ارتباط با دیگران در سه حیطه نیازهای شناختی یا

دانشی، نیازهای بینشی یا گرایشی و نیازهای کنشی یا رفتاری است. این سطح نیاز توسط شاخصهایی نظیر آگاهی‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، همدلی، مهرورزی و خیرخواهی، برقراری ارتباط سازنده با خانواده، همکاران و مردم مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳. نیازهای آموزشی در برقراری ارتباط با خود در سه حیطه نیازهای شناختی یا دانشی، نیازهای بینشی یا گرایشی و نیازهای کنشی یا رفتاری است. این سطح نیاز توسط شاخصهایی نظیر خودآگاهی و خودشناسی، حقیقت‌جویی و فضیلت‌خواهی، گرایش به زیبایی و خیر، سلامت روانی و خودشکوفایی و ابراز وجود مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴. نیازهای آموزشی در برقراری ارتباط با محیط در سه حیطه نیازهای شناختی یا دانشی، نیازهای بینشی یا گرایشی و نیازهای کنشی یا رفتاری است. این سطح نیاز توسط شاخصهایی نظیر شناخت ارزش علم و طبیعت، علم دوستی، علاقه‌مندی به طبیعت، استفاده از روشهای علمی حل مسئله، بهره‌برداری صحیح از محیط و رعایت بهداشت فردی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

روایی پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از اساتید و صاحب نظران مسائل فرهنگی و تربیتی، شاخصها و سؤالات طرح شده مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. سنجش اعتبار شاخصها و پس از اجرای مقدماتی، در پرسشنامه نهایی با ۵۵ سؤال برای سنجش نیازهای فرهنگی بسیجیان در چهار بعد نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند، ارتباط با دیگران، ارتباط با خود و ارتباط با محیط و طبیعت و در سه سطح نیازهای شناختی، عاطفی و رفتاری با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹۰۷ جهت اجرای نهایی آماده گردید.

یافته‌های تحقیق

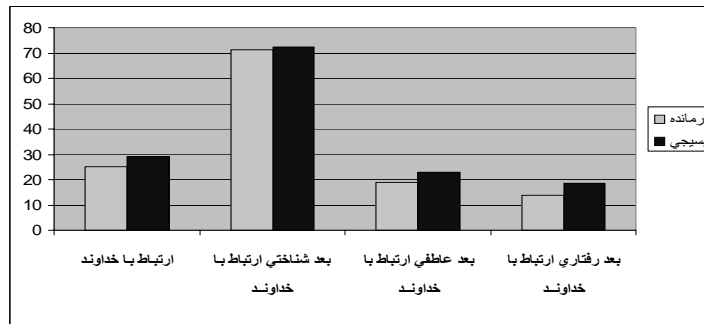
ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها

در این مطالعه تعداد ۲۴۸۲ نفر بسیجی از ده استان کشور انتخاب و مورد نظرخواهی قرار گرفتند، که ۴۰/۵ درصد آنان خواهر و ۵۹/۵ درصد از برادران بسیجی بودند. از نظر تحصیلی، اکثر افراد مورد مطالعه دارای مدرک تحصیلی دیپلم (۳۵/۷ درصد) می‌باشند. ۲۱/۸ درصد لیسانس و ۱۵/۸ درصد فوق دیپلم و در بین سایرین، ۱۷/۴ درصد

دارای تحصیلات متوسطه، همینطور ۱/۷ درصد افراد مورد مطالعه فوق لیسانس، ۴ درصد راهنمایی، ۰/۹ درصد ابتدایی و ۰/۷ درصد بیسواد هستند. از نظر شغل به ترتیب بیشترین افراد در گروههای شغلی دانش آموز (۳۶ درصد)، کارمند (۲۱ درصد)، شغل آزاد (۱۱/۷ درصد) و خانه دار (۱۰/۳ درصد) قرار دارند. همچنین ۸۴/۵ درصد افراد پاسخ دهنده، بسیجی و ۱۵/۵ درصد آنان فرمانده یا جانشین پایگاه مقاومت بسیج بوده اند. بیشترین گروه افراد مورد مطالعه از پایگاههای مقاومت محلات شامل معادل ۶۰/۳ درصد افراد پاسخ دهنده می باشند. در رتبه های بعدی، بسیجیان منتخب از پایگاههای کارمندی و اصناف (۱۵/۳ درصد)، مقاومت دانشجویی (۸/۸ درصد)، بسیج خواهران (۸/۵ درصد) و دانش آموزی (۶/۹ درصد) قرار گرفته اند.

پاسخ گویی به سؤالات تحقیق

مهم ترین نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با خدا ارزیابی فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج از نیاز فرهنگی خود در ارتباط با خداوند نشان می دهد که این نیاز در آنان در حد کمی (معادل ۲۵/۲۰) می باشد. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان اندکی بیشتر (معادل ۲۹/۱۲) است. مقایسه نظرات دو گروه در خصوص بعد شناختی ارتباط با خداوند برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج در حد زیاد (معادل ۷۱/۳۴) و برای بسیجیان (معادل ۷۲/۳۶) است. در خصوص بعد عاطفی برقراری ارتباط با خداوند برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج در حد بسیار کم (معادل ۱۸/۷۳) و برای بسیجیان (معادل ۲۲/۹۰) می باشد. در حالی که این میزان برای شاخص نیاز فرهنگی در بعد رفتاری برقراری ارتباط با خداوند برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج (معادل ۱۳/۷۶) و برای بسیجیان (معادل ۱۸/۵۲) است.

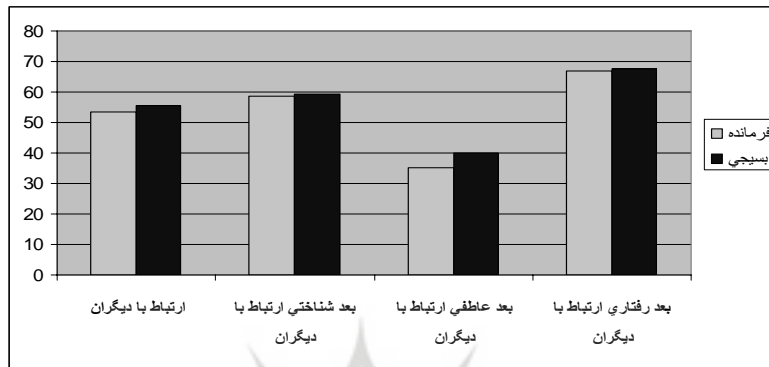


نمودار شماره ۱- نیازهای فرهنگی در ارتباط با خدا به تفکیک مسئولیت

مقایسه نظرات دو گروه فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج و بسیجیان در خصوص نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند در ابعاد سه گانه شناختی و عاطفی و رفتاری و کل از طریق آزمون مقایسه میانگین‌های مستقل t نشان می‌دهد که بین نظرات دو گروه در خصوص این شاخص به طور کلی و دو بعد عاطفی و رفتاری برقراری ارتباط با خداوند، تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که این نیاز به طور کلی و در ابعاد عاطفی و رفتاری برقراری ارتباط با خداوند در گروه بسیجیان بیشتر از فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج است. اما تفاوت‌های مشاهده شده در بعد شناختی ارتباط با خداوند در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تفاوت معناداری وجود ندارد. لذا می‌توان این نیاز را در دو گروه فرماندهان و بسیجیان یکسان ارزیابی کرد.

مهم‌ترین نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با دیگران
 ارزیابی فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج از نیاز فرهنگی خود در ارتباط با دیگران نشان می‌دهد که این نیاز در آنان در حد متوسط (معادل ۵۳/۴۵) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان اندکی بیشتر (معادل ۵۵/۴۷) است. مقایسه نظرات دو گروه در خصوص بعد شناختی ارتباط با دیگران برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج تا حدی بیش از متوسط (معادل ۵۸/۷۱) و برای بسیجیان (معادل ۵۹/۳۴) است. در خصوص بعد عاطفی برقراری ارتباط با دیگران، برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج در حد کم (معادل ۳۵/۲۶) و برای بسیجیان (معادل ۳۹/۹۵) است. در حالی که

این میزان برای شاخص نیاز فرهنگی در بعد رفتاری برقراری ارتباط با دیگران، برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج در حد زیاد (معادل ۶۶/۸۶) و برای بسیجیان (معادل ۶۷/۶۳) است.

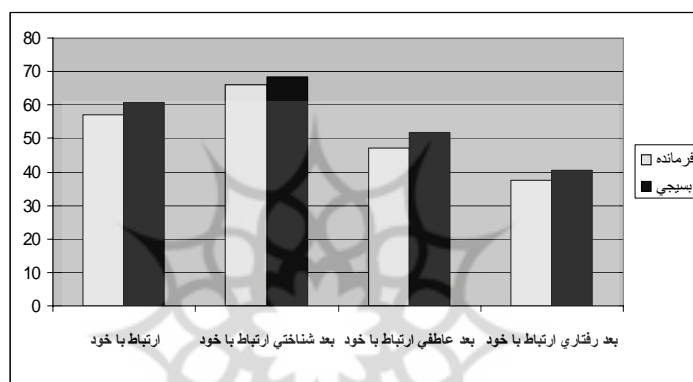


نمودار شماره ۲- نیازهای فرهنگی در ارتباط با دیگران به تفکیک مسئولیت

مقایسه نظرات دو گروه فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج و بسیجیان در خصوص نیازهای فرهنگی در ابعاد سه گانه شناختی و عاطفی و رفتاری و کل برقراری ارتباط با دیگران از طریق آزمون مقایسه میانگین‌های مستقل t نشان می‌دهد که بین نظرات دو گروه در خصوص این شاخص به طور کلی و بعد عاطفی برقراری ارتباط با دیگران، تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که این نیاز به طور کلی و در ابعاد عاطفی برقراری ارتباط با دیگران در گروه بسیجیان بیشتر از فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج است. اما تفاوت‌های مشاهده شده در بعد شناختی ارتباط با دیگران و بعد رفتاری ارتباط با دیگران در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تفاوت معناداری وجود ندارد. لذا می‌توان این دو نیاز را در دو گروه فرماندهان و بسیجیان یکسان ارزیابی کرد.

مهم‌ترین نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با خود
 ارزیابی فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج از نیاز فرهنگی خود در ارتباط با خود نشان می‌دهد که این نیاز در آنان تا حدی بیش از متوسط (معادل ۵۶/۹۸) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان اندکی بیشتر (معادل ۶۰/۷۲) است. مقایسه نظرات دو گروه

در خصوص بعد شناختی ارتباط با خود برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج بیش از متوسط (معادل ۶۵/۹۸) و برای بسیجیان (معادل ۶۸/۲۳) است. در خصوص بعد عاطفی برقراری ارتباط با خود برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج در حد متوسط (معادل ۴۷/۲۵) و برای بسیجیان (معادل ۵۱/۷۵) می باشد. در حالی که این میزان برای شاخص نیاز فرهنگی در بعد رفتاری برقراری ارتباط با خود برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج کمتر از متوسط (معادل ۳۷/۳۹) و برای بسیجیان (معادل ۴۰/۵۵) است.

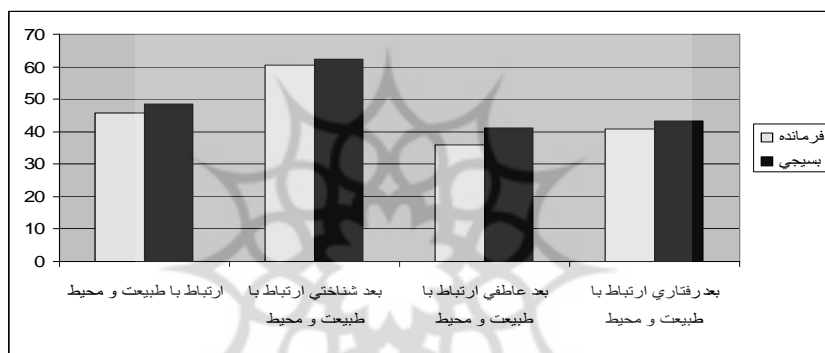


نمودار شماره ۳- نیازهای فرهنگی در ارتباط با خود به تفکیک مسئولیت

مقایسه نظرات دو گروه فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج و بسیجیان در خصوص نیازهای فرهنگی خود در ابعاد سه گانه شناختی و عاطفی و رفتاری و کل برقراری ارتباط با خود از طریق آزمون مقایسه میانگین‌های مستقل t نشان می‌دهد که بین نظرات دو گروه در خصوص هر چهار شاخص ارتباطی تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که این نیاز به طور کلی و در ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری در گروه بسیجیان بیشتر از فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج است.

مهم‌ترین نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با محیط ارزیابی فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج از نیاز فرهنگی خود در ارتباط با طبیعت و محیط نشان می‌دهد که این نیاز در آنان تا حدی کمتر از متوسط (معادل ۴۵/۶۸) است.

این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان اندکی بیشتر (معادل ۴۸/۵۶) است. مقایسه نظرات دو گروه در خصوص بعد شناختی ارتباط با طبیعت و محیط برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج بیش از متوسط (معادل ۶۰/۳۳) و برای بسیجیان (معادل ۶۲/۲۸) است. در خصوص بعد عاطفی برقراری ارتباط با طبیعت و محیط برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج کمتر از متوسط (معادل ۳۵/۸۵) و برای بسیجیان (معادل ۴۱/۲۸) می‌باشد. در حالی که این میزان برای شاخص نیاز فرهنگی در بعد رفتاری برقراری ارتباط با طبیعت و محیط برای فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج کمتر از متوسط (معادل ۴۰/۹۴) و برای بسیجیان (معادل ۴۳/۳۳) است.



نمودار شماره ۴- نیازهای فرهنگی در ارتباط با طبیعت و محیط به تفکیک مسئولیت

مقایسه نظرات دو گروه فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج و بسیجیان در خصوص نیازهای فرهنگی خود در ابعاد سه گانه شناختی و عاطفی و رفتاری و کل برقراری ارتباط با طبیعت و محیط از طریق آزمون مقایسه میانگین‌های مستقل t نشان می‌دهد که بین نظرات دو گروه در خصوص هر چهار شاخص ارتباطی تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که این نیاز به طور کلی و در ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری در گروه بسیجیان بیشتر از فرماندهان پایگاههای مقاومت بسیج است.

اولویتها و رتبه‌بندی نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان

ترتیب اولویت نیازهای فرهنگی نشان می‌دهد که بیشترین نیاز فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان عبارت است از: نیاز فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند، ارتباط با

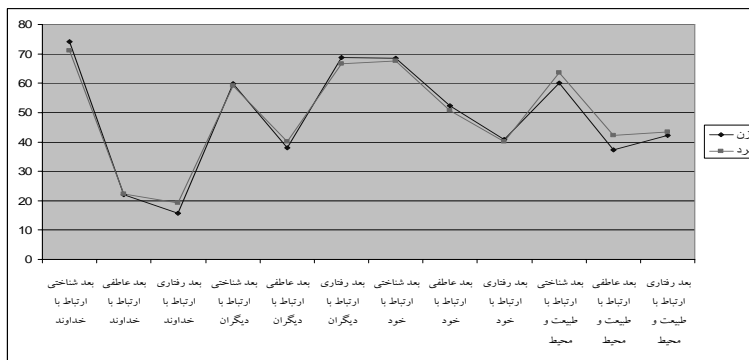
دیگران، ارتباط با خود، ارتباط با طبیعت و محیط، بعدشناختی ارتباط با خداوند، بعدعاطفی ارتباط با خداوند و بعد رفتاری ارتباط با خداوند و کمترین نیاز فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان به ترتیب عبارت است از: بعد رفتاری ارتباط با طبیعت و محیط، بعد عاطفی ارتباط با طبیعت و محیط و بعد شناختی ارتباط با طبیعت و محیط.

عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در اولویت نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان

در این قسمت عوامل فردی و اجتماعی و سازمانی مؤثر بر ایجاد تفاوت اولویت نیازهای فرهنگی بسیجیان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

ارزیابی بسیجیان زن از نیاز فرهنگی خود در خصوص شاخص ارتباط با خداوند نشان می‌دهد که این نیاز در آنان در حد کمی (معادل ۲۸/۰۳) می‌باشد. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان مرد (معادل ۲۸/۸۴) است. مقایسه نظرات دو گروه در خصوص شاخص ارتباط با دیگران نیز برای زنان ۵۵/۳۹ و برای بسیجیان مرد ۵۵/۱۷ را نشان می‌دهد. در خصوص شاخص ارتباط با خود نیز نظرات دو گروه نزدیک به هم (برای زنان معادل ۶۱/۰۲ و برای مردان معادل ۶۰/۰۵) است. در حالی که این میزان در خصوص شاخص نیاز فرهنگی برقراری ارتباط با محیط و طبیعت برای بسیجیان زن (معادل ۴۶/۱۹) و برای بسیجیان مرد (معادل ۴۹/۱۲) است. در نهایت نیز میزان نیازهای فرهنگی دو گروه بسیجیان زن و مرد نزدیک به یکدیگر و به ترتیب معادل ۴۶/۱۲ و ۴۶/۶۲ است.

مقایسه نظرات دو گروه بسیجیان زن و مرد در خصوص نیازهای فرهنگی در ابعاد چهارگانه مورد مطالعه از طریق آزمون مقایسه میانگین‌های مستقل t نشان می‌دهد که بین نظرات دو گروه در خصوص سه شاخص ارتباط با خداوند، ارتباط با دیگران و ارتباط با خود، در سطح اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری وجود ندارد. در حالی که در خصوص شاخص ارتباط با طبیعت و محیط، تفاوت مشاهده شده در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است؛ بدین معنا که این نیاز در گروه بسیجیان مرد بیشتر از بسیجیان زن می‌باشد. در شاخص کلی نیازهای فرهنگی نیز بین نیازهای بسیجیان زن و مرد تفاوت مشاهده شده معنادار نمی‌باشد.



نمودار شماره ۵: شاخصهای ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری نیازهای فرهنگی به تفکیک سطح تحصیلات بسیجیان

تفاوت‌های مشاهده شده دیدگاه‌های بسیجیان در خصوص ابعاد چهارگانه نیازهای فرهنگی به تفکیک سطح تحصیلات از طریق آزمون تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی توکی مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج این آزمون در خصوص نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند نشان می‌دهد که نظرات بسیجیان با سطوح تحصیلی مختلف در خصوص این شاخص تفاوت معناداری ندارد.

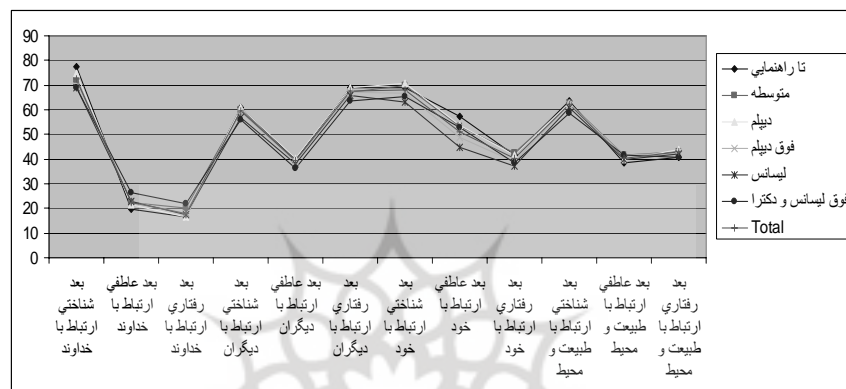
ارزیابی دیدگاه بسیجیان با سطوح تحصیلی مختلف در خصوص شاخص برقراری ارتباط با دیگران از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راهه معنادار است. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با دیگران برای بسیجیان با مدرک تحصیلی تا راهنمایی، متوسطه و دیپلم بیشتر از بسیجیان با مدرک تحصیلی لیسانس و برای بسیجیان با مدرک تحصیلی فوق دیپلم بیشتر از بسیجیان فوق لیسانس و دکترا است.

تفاوت‌های مشاهده شده در خصوص شاخص برقراری ارتباط با خود نیز از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راهه معنادار می‌باشد. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خود برای بسیجیان با مدرک تحصیلی تا راهنمایی، متوسطه و دیپلم بیشتر از بسیجیان با مدرک تحصیلی لیسانس و برای بسیجیان با مدرک تحصیلی متوسط و دیپلم بیشتر از بسیجیان فوق دیپلم است.

تفاوت‌های مشاهده شده دیدگاه‌های بسیجیان در خصوص نیازهای فرهنگی بسیجیان در ارتباط با محیط و طبیعت به تفکیک سطح تحصیلات از طریق آزمون تحلیل واریانس یک راهه و

آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که نظرات بسیجیان با سطوح تحصیلی مختلف تفاوت معناداری ندارد.

نهایتاً اینکه تفاوت‌های مشاهده شده در خصوص نیازهای فرهنگی بسیجیان به طور کلی از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راه معنادار می‌باشد. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی بسیجیان با مدرک تحصیلی دیپلم بیشتر از بسیجیان با مدرک تحصیلی لیسانس است.



نمودار شماره ۶- شاخص‌های ابعاد شناختی، عاطفی و رفتار نیازهای فرهنگی به تفکیک سطح تحصیلات بسیجیان

ارزیابی بسیجیان از نیاز فرهنگی خود در خصوص شاخص ارتباط با خداوند در استان کردستان نشان می‌دهد که این نیاز در بسیجیان این استان در حد کمی (معادل ۲۷/۹۱) می‌باشد، این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان استان کرمان (معادل ۲۶/۹۳) و از دیدگاه بسیجیان استان همدان (معادل ۲۴/۷۶) است. بسیجیان استان آذربایجان غربی با میانگین ۲۷/۰۶ و بسیجیان استان خوزستان با میانگین ۲۵/۶۱ و بسیجیان استان خراسان با میانگین ۲۶/۸۹ نیاز فرهنگی خود را در ارتباط با خداوند در حد کمی اعلام کرده‌اند. این نیاز برای بسیجیان استان اصفهان معادل ۳۶/۸۹، برای بسیجیان استان تهران معادل ۳۰/۴۹، برای بسیجیان استان مازندران برابر ۲۶/۹۰ و نهایتاً برای بسیجیان استان سیستان و بلوچستان معادل ۲۷/۹۴ است.

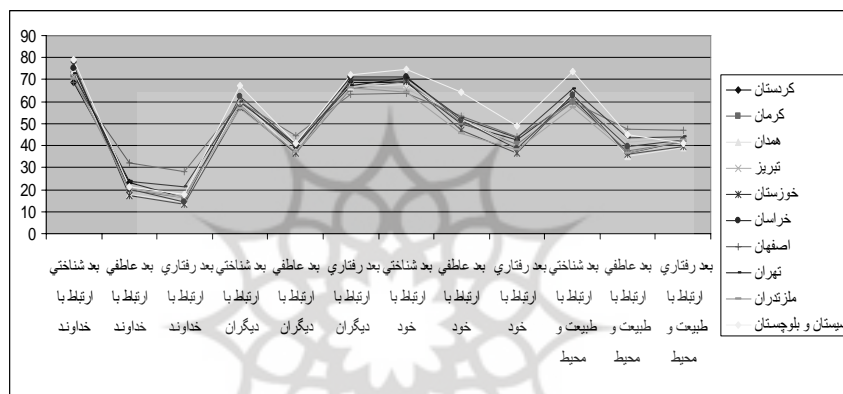
ارزیابی بسیجیان از نیاز فرهنگی خود در خصوص شاخص ارتباط با دیگران در استان کردستان نشان می‌دهد که این نیاز در بسیجیان این استان در حد متوسط (معادل

۵۶/۳۴) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان استان کرمان (معادل ۵۳/۵۴) و از دیدگاه بسیجیان استان همدان (معادل ۵۶/۶۴) است. بسیجیان استان آذربایجان غربی با میانگین ۵۳/۸۶، بسیجیان استان خوزستان با میانگین ۵۴/۰۰ و بسیجیان استان خراسان با میانگین ۵۷/۶۵ نیاز فرهنگی خود را در ارتباط با خداوند در حد متوسط اعلام کرده‌اند. این نیاز برای بسیجیان استان اصفهان (معادل ۵۵/۸۶)، برای بسیجیان استان تهران (معادل ۵۵/۸۹)، برای بسیجیان استان مازندران برابر ۵۳/۴۳ و برای بسیجیان استان سیستان و بلوچستان (معادل ۶۱/۰۹) است.

ارزیابی بسیجیان از نیاز فرهنگی در خصوص شاخص ارتباط با خود در استان کردستان نشان می‌دهد که این نیاز در بسیجیان این استان تا حدی بیش از متوسط (معادل ۶۲/۲۳) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان استان کرمان (معادل ۶۰/۹۶) و از دیدگاه بسیجیان استان همدان (معادل ۵۸/۷۱) است. بسیجیان استان آذربایجان غربی با میانگین ۵۸/۹۵، بسیجیان استان خوزستان با میانگین ۵۸/۰۸ و بسیجیان استان خراسان با میانگین ۶۰/۵۷ نیاز فرهنگی خود را در ارتباط با خود بیش از متوسط اعلام کرده‌اند. این نیاز برای بسیجیان استان اصفهان (معادل ۶۱/۱۰)، برای بسیجیان استان تهران (معادل ۶۴/۱۹)، برای بسیجیان استان مازندران (معادل ۵۶/۹۴) و برای بسیجیان استان سیستان و بلوچستان (معادل ۷۰/۱۰) است.

ارزیابی بسیجیان از نیاز فرهنگی خود در خصوص شاخص ارتباط با طبیعت و محیط در استان کردستان نشان می‌دهد که این نیاز در بسیجیان این استان تا حدی کمتر از متوسط (معادل ۴۶/۴۵) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان استان کرمان (معادل ۴۶/۳۸) و از دیدگاه بسیجیان استان همدان معادل ۴۵/۵۷ است. بسیجیان استان آذربایجان غربی با میانگین ۴۸/۸۳، بسیجیان استان خوزستان با میانگین ۴۵/۶۱ و بسیجیان استان خراسان با میانگین ۴۸/۱۲ نیاز فرهنگی خود در ارتباط با محیط و طبیعت کمتر از متوسط اعلام کرده‌اند. این نیاز برای بسیجیان استان اصفهان (معادل ۵۰/۷۵)، برای بسیجیان استان تهران (معادل ۵۰/۴۱)، برای بسیجیان استان مازندران برابر ۴۵/۸۰ و برای بسیجیان استان سیستان و بلوچستان (معادل ۵۱/۵۲) است. ارزیابی بسیجیان از نیاز فرهنگی خود به طور کلی در استان کردستان نشان می‌دهد که

این نیاز در بسیجیان این استان تا حدی کمتر از متوسط (معادل ۴۶/۷۱) است. این ارزیابی از دیدگاه بسیجیان استان کرمان (معادل ۴۶/۰۵) و از دیدگاه بسیجیان استان همدان (معادل ۴۳/۹۵) است. بسیجیان استان آذربایجان غربی با میانگین ۴۵/۳۶، بسیجیان استان خوزستان با میانگین ۴۳/۹۶ و بسیجیان استان خراسان با میانگین ۴۵/۷۳ نیاز فرهنگی خود در ارتباط با محیط و طبیعت کمتر از متوسط اعلام کرده‌اند. این نیاز برای بسیجیان استان اصفهان (معادل ۴۹/۳۱)، برای بسیجیان استان تهران (معادل ۴۸/۳۸)، برای بسیجیان استان مازندران (معادل ۴۴/۴۰) و برای بسیجیان استان سیستان و بلوچستان (معادل ۵۰/۲۲) است.



نمودار ۷- شاخص‌های ابعاد شناختی، عاطفی و رفتار نیازهای فرهنگی به تفکیک استان

تفاوت‌های مشاهده شده دیدگاه‌های بسیجیان در خصوص ابعاد چهارگانه نیازهای فرهنگی به تفکیک استان مورد مطالعه بسیجیان از طریق آزمون تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی توکی مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج این آزمون در خصوص نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند نشان می‌دهد که نظرات بسیجیان در پایگاه‌های مقاومت در خصوص این شاخص در استانهای مختلف تفاوت معناداری دارد. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خداوند بسیجیان استانهای تهران و اصفهان کمتر از نیازهای فرهنگی بسیجیان سایر استانها است.

ارزیابی دیدگاه بسیجیان پایگاه‌های مقاومت کشور در خصوص شاخص نیاز فرهنگی در خصوص برقراری ارتباط با دیگران به تفکیک استانهای مختلف مورد

مطالعه در کشور از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راهه معنادار است. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با دیگران بسیجیان استانهای خراسان و سیستان و بلوچستان بیشتر از نیازهای فرهنگی در ارتباط با دیگران بسیجیان استانهای کرمان، آذربایجان غربی، خوزستان و مازندران است؛ همچنین این نیاز در بسیجیان استان سیستان و بلوچستان بیشتر از بسیجیان استان همدان است.

ارزیابی دیدگاه بسیجیان پایگاههای مقاومت کشور در خصوص شاخص نیاز فرهنگی در خصوص برقراری ارتباط با خود به تفکیک استانهای مختلف مورد مطالعه در کشور از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راهه معنادار است. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با خود بسیجیان سیستان و بلوچستان بیشتر از نیازهای فرهنگی در ارتباط با خود بسیجیان استانهای کرمان، همدان، آذربایجان غربی، خراسان، اصفهان، مازندران و تهران می‌باشد. همچنین این نیاز در بسیجیان استان تهران بیشتر از بسیجیان استانهای آذربایجان غربی و مازندران است.

ارزیابی دیدگاه بسیجیان پایگاههای مقاومت کشور در خصوص شاخص نیاز فرهنگی در خصوص برقراری ارتباط با طبیعت و محیط به تفکیک استانهای مختلف مورد مطالعه در کشور از نظر آزمون تحلیل واریانس یک راهه معنادار است. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با طبیعت و محیط بسیجیان استانهای تهران و اصفهان بیشتر از بسیجیان استانهای خراسان، کردستان، کرمان، همدان، خوزستان و مازنداران و همچنین نیازهای فرهنگی بسیجیان استانهای سیستان و بلوچستان، استانهای خوزستان و مازنداران بیشتر از استانهای همدان و خوزستان و نیازهای بسیجیان آذربایجان غربی بیشتر از بسیجیان مازندارانی است.

در پایان ارزیابی دیدگاه بسیجیان پایگاههای مقاومت کشور در خصوص شاخص کلی نیاز فرهنگی به تفکیک استانهای مختلف مورد مطالعه در کشور از نظر آزمون

تحلیل واریانس یک راهه نیز معنادار است. آزمون تعقیبی توکی نشان می‌دهد که این معناداری ناشی از آن است که نیازهای فرهنگی در برقراری ارتباط با طبیعت و محیط بسیجیان استانهای اصفهان و تهران بیشتر از بسیجیان استانهای کرمان، همدان، آذربایجان شرقی، خوزستان، خراسان و مازنداران است. همچنین نیازهای فرهنگی بسیجیان استان سیستان و بلوچستان بیشتر از بسیجیان استانهای خوزستان، مازنداران و همدان است و نیازهای فرهنگی بسیجیان استان خراسان بیشتر از نیازهای بسیجیان استان خوزستان می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان در زمینه ارتباط با خداوند در ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان دهنده آن است که از نظر بسیجیان و فرماندهان آنان نیازهای فرهنگی در زمینه ارتباط با خدا در بعد شناختی با میانگین ۷۲/۳۷، بیشتر از نیازهای آنان در ابعاد عاطفی با میانگین ۲۲/۲۴ و رفتاری با میانگین ۱۸/۷۱ می‌باشد. تفکیک نتایج شاخصهای نیازهای فرهنگی پاسخ‌دهندگان در هر یک از ابعاد سه گانه به شرح زیر است:

در بعد شناختی: پاسخ‌گویی به سؤالات آنان در مورد خداشناسی (از نظر ۶۴/۷ درصد)، وجود شبهات فکری و ضرورت برگزاری کلاس‌های اصول اعتقادی (از نظر ۸۲/۳ درصد)؛

در بعد عاطفی: آرامش و انبساط خاطر بسیجیان از طریق کسب ایمان به خداوند (از نظر ۷۶/۵ درصد)، نشاط و شادابی معنوی (از نظر ۷۴/۱ درصد)، توکل به خداوند و واگذاری کارها به او (از نظر ۸۹/۵ درصد)، فداکاری بسیجیان برای مردم (از نظر ۶۹/۷ درصد)، عدم ورود به محیط‌هایی که احتمال ارتکاب گناه در آن می‌رود (از نظر ۸۹/۸ درصد)، در بسیج احتمال ارتکاب گناه کم می‌شود (از نظر ۷۶/۳ درصد)، یاد خداوند (از نظر ۸۲/۱ درصد)؛

در بعد رفتاری: اقامه نماز در اول وقت (از نظر ۸۷/۱ درصد)، رعایت حقوق دیگران (از نظر ۹۰/۳ درصد)، رعایت واجبات و ترک محرمات در امور فردی و اجتماعی (از نظر ۸۸/۷ درصد)، کسب تکامل فردی (از نظر ۸۱/۹ درصد).

نتایج به دست آمده در خصوص نیازهای فرهنگی بسیجیان در زمینه ارتباط با دیگران در ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری نشان دهنده آن است که به طور کلی نیازهای رفتاری افراد در برقراری ارتباط با دیگران با میانگین ۶۷/۶۱ بیشتر از نیازهای شناختی با میانگین ۵۹/۴۲ و نیازهای عاطفی با میانگین ۳۹/۳۱ است. تفکیک پاسخهای بسیجیان به هر یک از شاخصهای مورد مطالعه در ابعاد سه گانه فوق نشان می دهد که:

در بعد شناختی: شناخت تفاوت‌های حکومت دینی و حکومت غیر دینی (از نظر ۶۷/۴ درصد)، ضرورت آشنایی با فلسفه تشکیل حکومت دینی (از نظر ۴۳/۷ درصد)، ضرورت آشنایی با جهت گیری‌های سیاسی جامعه‌شان (از نظر ۶۳/۷ درصد)، ضرورت آگاهی از مسائل روز جامعه (از نظر ۶۸/۸ درصد)، نیاز به توجه بیشتر به مسائل روز جامعه برای بسیجیان (از نظر ۸۷/۷ درصد)، نیاز به آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با افراد جامعه (از نظر ۳۷/۸ درصد)، مشکل در موضع گیری صحیح اجتماعی (از نظر ۵۲/۳ درصد)، وجود سؤالات ذهنی در خصوص تحولات اجتماعی و سیاسی کشور و استان (از نظر ۷۲/۲ درصد)، ضرورت آشنایی با منظور و اهداف تهاجم فرهنگی دشمن (از نظر ۳۶/۱ درصد)؛

در بعد عاطفی: ابهامات جدی در خصوص نحوه مقابله با تهاجم فرهنگی غرب (از نظر ۶۰/۵ درصد)، برقراری روابط خوب و صمیمانه با مردم (از نظر ۷۹/۵ درصد)، کمک به هموع و دوستان هنگام مواجهه با مشکل (از نظر ۹۱ درصد)، عدم احساس تنهایی (از نظر ۶۹/۲ درصد)، به راحتی می توانم حرف دل خود را به دوستانم بزنم (از نظر ۵۸/۱ درصد)، برقراری روابط دوستانه و صمیمانه با دیگران (از نظر ۵۸/۴ درصد)؛

در بعد رفتاری: آشنایی با نحوه برخورد با خانواده (والدین، همسر و فرزندان، از نظر ۶۳/۳ درصد)، شرکت در دوره‌های آموزشی خانواده برای خود و دیگر بسیجیان (از نظر ۸۰/۵ درصد)، برقراری روابط خوب و صمیمی بین همکاران (از نظر ۷۶/۶ درصد)، ضرورت آموزش نحوه تعامل و برخورد با دیگران (از نظر ۸۴/۷ درصد)، حاکم بودن روحیه تقلید کورکورانه در مسائل سیاسی و اجتماعی در بسیج (از نظر

۶۰/۷ درصد).

نیازهای فرهنگی بسیجیان در زمینه ارتباط با خود در خصوص شاخصهای سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج به دست آمده از ارزیابی بسیجیان نشان می دهد که به صورت مقایسه ای بیشترین نیاز آنان در این مقوله نیاز در حیطه شناختی ارتباط با خود با میانگین ۶۸/۰۴ است و در مرحله پایین تر، نیاز عاطفی با میانگین ۵۱/۳۵ و نیاز رفتاری ارتباط با خود با میانگین ۴۰/۴۲ قرار دارد. ارزیابی هر یک از گویه های شاخصهای سه گانه فوق به ترتیب نشان می دهد که:

در بعد شناختی: نیاز به داشتن راهنما در زندگی (از نظر ۶۲/۳ درصد)، ابهام در خصوص نحوه استفاده از توانمندی ها و استعدادها خود (از نظر ۶۱/۵ درصد)، نیاز به خود شناسی در زمینه های شغلی یا تحصیلی (از نظر ۶۷/۱ درصد)، نیاز به استقلال خواهی (از نظر ۳۹/۱ درصد)؛

در بعد عاطفی: مشکلات روانشناختی که منجر به اختلال بی خوابی می شود (از نظر ۳۸/۸ درصد)؛

در بعد رفتاری: مشکلات تمرکز (از نظر ۳۳/۴ درصد)، احساس افسردگی و غمگینی (از نظر ۲۹/۶ درصد)، نیاز به کسب اعتماد به نفس (از نظر ۷۰/۱ درصد)، کسب لذت از فعالیتهای روزمره (از نظر ۳۶/۲ درصد)، استفاده از توانایی ها و استعدادها خود (از نظر ۵۶/۲ درصد)، خوشبینی نسبت به آینده (از نظر ۷۶/۷ درصد).

نتایج به دست آمده در خصوص ارزیابی بسیجیان از نیازهای فرهنگی خود در ارتباط با طبیعت و محیط در ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و رفتاری نشان می دهد که به طور کلی نیازهای شناختی افراد در برقراری ارتباط با طبیعت و محیط با میانگین ۶۲/۲۰ بیشتر از نیازهای رفتاری با میانگین ۴۲/۴۹۰ و نیازهای عاطفی با میانگین ۴۰/۳۳ است. تفکیک پاسخهای بسیجیان به هر یک از شاخصهای مورد مطالعه در ابعاد سه گانه فوق نشان می دهد که:

در بعد شناختی: تلاش برای آشنایی بیشتر با محیط اجتماعی و طبیعی (از

نظر ۵۹/۵ درصد)، عدم ارزش قائل شدن برای علم و یادگیری (از نظر ۲۸/۳ درصد)، عدم تأکید بر تقویت مهارت‌های تحصیلی و علمی بسیجیان (از نظر ۸۱/۹ درصد)، خسارات به محیط زیست در اردوهای بسیج (از نظر ۳۰ درصد)؛

در بعد عاطفی: شرکت در اردوهای پاکسازی محیط زیست (از نظر ۵۹/۴ درصد)، ارزیابی مثبت مردم از بسیج و بسیجیان به عنوان یکی از عوامل مهم حفظ سلامت محیط زیست (از نظر ۵۶ درصد)؛

در بعد رفتاری: علاقه به مطالعه منابع علمی (از نظر ۷۶/۱ درصد)، مطالعه مطالب علمی در اوقات فراغت (از نظر ۶۴/۶ درصد)، استفاده از دستاوردهای علمی برای رفع مشکلات زندگی خود (از نظر ۵۷/۸ درصد)، توجه به تقویت بنیه علمی بسیجیان به عنوان یک ضرورت جامعه فعلی (از نظر ۸۷/۴ درصد).

مقایسه میانگین‌های مربوط به اولویت بندی نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان نشان داد که بالاترین نیاز فرهنگی در شاخصهای چهار گانه ارتباطات، نیاز فرهنگی ارتباط با خود با میانگین ۶۰/۴۹ است، پس از آن به ترتیب نیاز فرهنگی ارتباط با دیگران با میانگین ۵۵/۳۱ ارتباط با طبیعت و محیط با میانگین ۴۸/۱۲ و در نهایت ارتباط با خدا با میانگین ۲۸/۵۱ در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

مقایسه ابعاد مربوط به هر یک از شاخصهای چهار گانه حاکی از آن است که به ترتیب، اولویت‌های این نیازها عبارتند از:

۱. بعد شناختی ارتباط با خداوند با میانگین ۷۲/۳۷؛
۲. بعد شناختی ارتباط با خود با میانگین ۶۸/۰۴؛
۳. بعد رفتاری ارتباط با دیگران با میانگین ۶۷/۶۱؛
۴. بعد شناختی ارتباط با طبیعت و محیط با میانگین ۶۲/۲۰؛
۵. بعد شناختی ارتباط با دیگران با میانگین ۵۹/۴۲؛
۶. بعد عاطفی ارتباط با خود با میانگین ۵۱/۳۵؛
۷. بعد رفتاری ارتباط با طبیعت و محیط با میانگین ۴۰/۳۳؛
۸. بعد رفتاری ارتباط با خود با میانگین ۴۰/۴۲؛
۹. بعد عاطفی ارتباط با طبیعت و محیط با میانگین ۲۲/۲۴؛

۱۰. بعد عاطفی ارتباط با دیگران با میانگین ۳۹/۳۱؛

۱۱. بعد عاطفی ارتباط با خداوند با میانگین ۲۲/۲۴؛

۱۲. بعد رفتاری در ارتباط با خداوند با میانگین ۱۷/۸۱.

با در نظر گرفتن نتایج مربوط به اولویت بندی ابعاد مربوط به شاخصهای چهارگانه ارتباطات، بعد شناختی ارتباط با خدا در اولویت اول قرار دارد. در همین زمینه، بعد رفتاری ارتباط با خداوند آخرین اولویت است. نقش عواملی که می توانست بر شاخصهای چهارگانه ارتباطات مؤثر باشد نظیر جنسیت، سطح تحصیلات، نوع پایگاه و ... مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج به دست آمده نشان داد که در شاخصهای چهارگانه ارتباطات، هر چند زمینه ارتباط با طبیعت و محیط بین زنان و مردان بسیجی تفاوت معناداری وجود دارد، ولی در سایر ابعاد و نیز در کل، تفاوتها معنادار نیستند بنابراین جنسیت در سایر ابعاد جزء عوامل تأثیر گذار در اولویت نیازهای فرهنگی محسوب نمی شود. مقایسه نظرات دو گروه بسیجیان و فرماندهان در زمینه ارتباط با خداوند نشان داد که در بعد شناختی ارتباط با خداوند، تفاوت معناداری وجود ندارد، ولی در شاخصهای عاطفی، رفتاری و در کل، تفاوتها معنادار هستند و می توان گفت مسئولیت در اولویت بندی نیاز شناختی ارتباط با خداوند در بسیجیان و فرماندهان مؤثر است.

در شاخص ارتباط با دیگران، در ابعاد شناختی و رفتاری، تفاوتها معنادار نیستند ولی در بعد عاطفی و در کل شاخص تفاوتها با توجه به تفکیک مسئولیت افراد معنادار است.

در شاخص ارتباط با خود و شاخص ارتباط با طبیعت و محیط (جهان هستی) در کلیه ابعاد شناختی، عاطفی، رفتاری و در کل، تفاوتها معنادار هستند. بنابراین در این ابعاد، مسئولیت شغلی و اداری بسیجیان از عوامل مؤثر در اولویت بندی است.

بررسی سطح تحصیلات و تأثیر آن بر ایجاد تفاوت در اولویت نیازهای فرهنگی حاکی از آن است که در شاخص مربوط به ارتباط با خداوند و ارتباط با طبیعت و محیط، تفاوتها معنادار نیستند، ولی در شاخص ارتباط با دیگران، ارتباط با خود و در کل، تفاوتها موجود با توجه به سطح تحصیلات معنادار هستند. بنابراین می توان

گفت در شاخص کل و ارتباط با خود و دیگران توجه به سطح تحصیلات بسیجیان از عوامل عمده تعیین نیازهای فرهنگی است.

مقایسه انواع پایگاههای مقاومت بسیج در زمینه عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در اولویت بندی نیازهای فرهنگی بسیجیان نشان داد که در تمامی شاخصهای چهارگانه ارتباطی، تفاوتهای معناداری مشاهده می شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که نوع پایگاههای مقاومت از عوامل تأثیرگذار بر ایجاد تفاوت و تعیین اولویت نیازهای فرهنگی بسیجیان است.

بررسی نوع شغل بسیجیان و تأثیر آن بر ایجاد تفاوت در اولویت نیازهای فرهنگی حاکی از آن است که در تمامی شاخصهای چهارگانه تفاوتهای معناداری بین بسیجیان با توجه به نوع شغل آنها وجود دارد. بنابراین می توان گفت که نوع شغل بسیجیان از عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در تعیین اولویت نیازهای فرهنگی آنان در شاخصهای چهارگانه ارتباط با خدا، خود، محیط و طبیعت است.

مقایسه نظرات دو گروه بسیجیان فعال و عادی نشان داده است که در شاخص ارتباط با خدا و ارتباط با خود و نیز در کل، تفاوتها معنادار هستند. بنابراین می توان گفت که در زمینه های فوق، نوع عضویت، جزء عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در اولویت نیازهای فرهنگی است، اما در دو شاخص ارتباط با دیگران و ارتباط با طبیعت و محیط، تفاوتهای معناداری مشاهده نمی شود.

سطح تحصیلات پدر بسیجیان عامل دیگری است که تأثیر آن مورد بررسی قرار گرفت نتایج حاصله نشان داد که نظرات بسیجیان به تفکیک سطح تحصیلات پدرانشان در شاخصهای مربوط به ارتباط با خداوند و ارتباط با طبیعت و محیط تفاوتها معنا دارند، ولی در دو شاخص ارتباط با دیگران و ارتباط با خود، تفاوتها معنادار نیستند. بنابراین با توجه به نتایج فوق می توان گفت که سطح تحصیلات پدر بسیجیان می تواند جزء عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در اولویت بندی نیازهای فرهنگی در دو شاخص ارتباط با دیگران و ارتباط با طبیعت و محیط باشد.

بررسی نظرات بسیجیان با توجه به نوع شغل پدرانشان و تأثیری که می تواند بر ایجاد تفاوت در اولویت بندی نیازهای فرهنگی آنان داشته باشد، نشان داد که تنها در

شاخص ارتباط با خداوند، تفاوتها معنادار هستند و تنها در این شاخص می‌توان گفت که نوع شغل از عوامل مؤثر بر ایجاد تفاوت در اولویت‌بندی نیازهای فرهنگی است، ولی در سایر شاخصها تفاوتها معنادار نیستند و نمی‌توان آنها را از عوامل مؤثر برشمرد. مقایسه نظرات بسیجیان در استانهای مختلف نشان داد که در تمامی شاخصها، تفاوت معناداری بین نظرات بسیجیان استانهای مختلف وجود دارد. بنابراین نتایج، می‌توان گفت که نوع استان بر ایجاد تفاوت در اولویت‌بندی نیازهای فرهنگی بسیجیان و فرماندهان آنان مؤثر است.

پیشنهادها

۱ - چنانچه نتایج تحقیق نشان می‌دهد بالاترین نیاز فرهنگی در ابعاد چهارگانه ارتباطات فرهنگی، ارتباط با خود است، گویه‌هایی که تشکیل دهنده این نیاز هستند عبارتند از:

«اگر راهنمای بهتری در زندگی داشتم به طور حتم این قدر با مشکل مواجه نبودم»؛
«سؤالات زیادی در خصوص نحوه استفاده از توانمندی‌ها و استعدادهای خود دارم که بی پاسخ مانده است»؛

«احساس می‌کنم به شدت تحت تأثیر انتظارات و خواسته‌های دیگران قرار دارم»؛
«معمولاً به دلیل نگرانی زیاد دچار بی‌خوابی می‌شوم، چند روزی است که احساس می‌کنم نمی‌توانم روی کارهای خود تمرکز داشته باشم»؛
«احساس افسردگی و غمگینی در بسیجیان زیاد است، از اعتماد به نفس بالایی برخوردار هستم»؛

«احساس می‌کنم نمی‌توانم از فعالیت‌های روزمره خود لذت ببرم»؛

«به آینده و پیشرفتم در زمینه‌های مختلف خوشبین هستم»؛

بنابراین پیشنهاد می‌شود:

۱. با طراحی و برگزاری دوره‌ها، کلاسها و کارگاههای آموزشی در زمینه مباحث اخلاق بین فردی و روانشناسی، زمینه توسعه مهارت‌های برقراری ارتباط خوب و سازنده با خود و خودشناسی را در بین بسیجیان فراهم کرد.

۲. به منظور افزایش آگاهی‌ها و شناخت افراد بسیجی با توانمندی‌ها و استعدادهای شغلی و تحصیلی خود لازم است از طریق توسعه مراکز مشاوره تحصیلی و شغلی با استفاده از مشاوران آگاه و مجرب اقدام کرد.

۳. غلبه بر مشکلات و اختلالات عاطفی، شناختی و رفتاری که افراد کم و بیش گریبانگیر آن هستند، در عصر حاضر نیازمند استفاده از تکنیک‌ها و علوم مرتبط با علم روانشناسی است. در این زمینه استفاده از مشاوران روانشناسی و ایجاد مراکز مشاوره روانشناختی برای بسیجیان می‌تواند در غلبه بر این‌گونه مشکلات تأثیر قابل توجه‌ای داشته باشد.

۴. نتایج تفکیکی نیازهای فرهنگی بسیجیان در چهار مقوله و سه حیطه شناختی، عاطفی و رفتاری نشان داد که شاخص شناختی ارتباط با خداوند، بالاترین اولویت را در بین شاخصهای مختلف داراست. گویه‌های این شاخص عبارتند از:

«سوالات زیادی در مورد خداشناسی برای من مطرح است که نمی‌دانم از چه کسی بپرسم»؛

«به علت وجود شبهات فکری لازم است به طور مکرر برای بسیجیان کلاسهای اصول اعتقادی برگزار گردد» لذا پیشنهاد می‌شود با طراحی و برگزاری کلاسهای آموزشی اصول اعتقادی با استفاده از علما و اساتید توانمند و چاپ و تکثیر جزوات و کتب مناسب برای بسیجیان، زمینه افزایش آگاهی آنان در رابطه با شاخص شناختی ارتباط با خداوند را فراهم کرد.

۵. شناخت و آگاهی نسبت به مهارت‌های زندگی، به خصوص نحوه ارتباط با دیگران، از نیازهای لازم برای افراد در جامعه امروزی است بنابراین لازم است از طریق برگزاری کلاسها و ایجاد کارگاههای آموزشی در زمینه‌های فوق، امکان بهره‌گیری هر چه بیشتر بسیجیان از مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی را فراهم کرد.

۶. محیط زندگی و پیشرفتهای علمی و تکنولوژیکی در عصر حاضر به گونه‌ای است که افراد همواره نیازمند به روز کردن اطلاعات و یافته‌های خود به منظور تطابق با پیشرفتهای اجتماعی و آشنایی با علوم جدید هستند، بنابراین در بعد ارتباط با طبیعت و

محیط (جهان هستی) لازم است از کلیه امکانات و توانمندی‌های انسانی و علمی به منظور تطابق بسیجیان با پیشرفتهای علمی و اجتماعی استفاده شود.

۷. با توجه به وجود تفاوت‌های معنادار در زمینه اولویت نیازهای فرهنگی بسیجیان، برای طراحی و برگزاری دوره‌های آموزشی و فرهنگی، توجه به شاخصهایی مانند نوع پایگاه مقاومت، جنسیت و سطح تحصیلات و شغل بسیجیان ضرورت زیادی دارد.

فهرست منابع

۱. اسدی، مجید (۱۳۸۰)؛ **شناسایی نیازهای آموزشی مدیران ارشد فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی** - پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی.
۲. اعرافی، علی رضا و همکاران (۱۳۸۳)؛ **اهداف تربیت از دیدگاه اسلام**، تهران، انتشارات سمت.
۳. باصری، احمد (۱۳۸۴)، **اثر بخشی فعالیت‌های فرهنگی سپاه**، تهران، معاونت فرهنگی ستاد مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۴. بصراوی، فرشته (زهره). (۱۳۷۷)؛ **تدوین و تبیین شاخصهای فرهنگی در اسلام**.
۵. بلوم، بنجامین اس و همکاران (۱۳۷۲)؛ **طبقه‌بندی هدفهای پرورشی**، ترجمه علی اکبر سیف و خدیجه‌علی آبادی تهران، انتشارات رشد.
۶. جعفری، محمد تقی (۱۳۷۶)، **فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو**. تهران، انتشارات علمی - فرهنگی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۷. دلاور، علی (۱۳۷۶)، **مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی**، تهران، انتشارات رشد.
۸. ساراسون، باربارا آر و ساراسون، اروین جی (۱۹۸۷)، **روانشناسی مرضی**، تهران، انتشارات رشد.
۹. سرمد، زهره و بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۷۶)، **روشهای تحقیق در علوم رفتاری**، تهران، انتشارات آگاه؛
۱۰. عباس زادگان، محمد و ترک‌زاده، جعفر (۱۳۷۹)، **نیازسنجی آموزشی در سازمانها**، تهران، شرکت سهامی انتشار.

۱۱. فرهنگی، علی اکبر (۱۳۷۴)، **ارتباطات انسانی**، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
۱۲. کافمن، راجرز و هرمن، جری (۱۳۷۰)؛ **برنامه ریزی استراژیک در نظام آموزش**، ترجمه طوسی و همکاران، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
۱۳. کارور، چارلز و شی یر، مایکل. اف (۱۳۷۹)، **نظریه‌های شخصیت**، ترجمه احمد رضوانی، تهران، انتشارات آستان قدس رضوی؛
۱۴. محسنی، منوچهر (۱۳۷۵)، **بررسی آگاهی‌ها، نگرشها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در ایران**، تهران انتشارات دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی.

منابع لاتین

15. Alexander, Jeffrey (1990): **culture And Society**, Cambridge, New York.
16. Billington, Rosamond & others (1991): **Culture and society** (Asociology of culture). Macmilan.
17. Marc Howard Roos The (1993): **Culture of Conflict**, Yale University Press.
18. Peterson, Richard (1980): **Arts Audience Statistids and Cultural Indicators: A**
19. Biersteadt, R (1970). **The social order**. New York: McGraw-Hill.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی